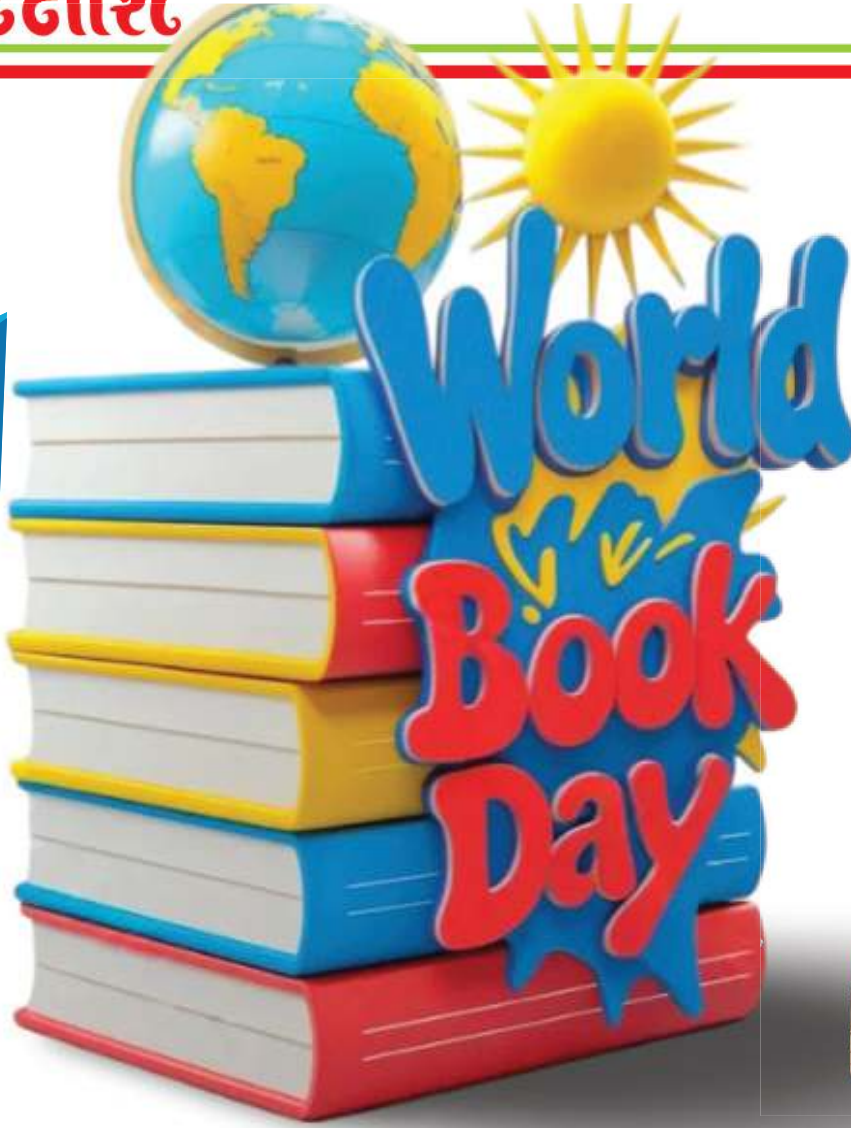

જે વાંચે તે રહે જીવંત..!

સારાં પુસ્તકો વિનાનું ઘર સ્મશાન જ છે એમ સ્વામી વિવેકાનંદે કહ્યું હતું તો લોકમાન્ય તિલકનો સ્પષ્ટ મત રહ્યો હતો કે, “હું નર્કમાં પણ સારાં પુસ્તકોનું સ્વાગત કરીશ કારણ કે પુસ્તકોમાં એટલી બધી શક્તિ છે કે એ જ્યાં હશે ત્યાં આપોઆપ સ્વર્ગ બની જશે.”

કવિવર રવીન્દ્રનાથ ટાગોરે પણ કેટલું સ્પષ્ટ કહ્યું છે કે ‘ જેવી રીતે શરીરને માટે કપડાં, બૂટ, ચંપલ વગેરે જોઈએ છે તેવી જ રીતે મનને માટે પુસ્તકો જોઈએ.

મોબાઈલ અને સોશયલ મીડિયાના આગમન બાદ સૌનું વાંચન તો વધ્યું છે પરંતુ પુસ્તકો જે ઊંચાઈ કે ઊંડાણ સુધી આપણને લઈ જઈ શકે છે એટલી તાકાત બીજાં માધ્યમોમાં નથી. 23મી તારીખે વિશ્વપુસ્તક દિવસ આવી રહ્યો છે. જ્ઞાન, આનંદ અને કલ્પનાનો નવો પ્રદેશ ખોલી આપતાં પુસ્તકો જો આપણા મિત્રો બને તો જીવન જીવવાનું નવું બળ, નવો અર્થ અને નવો માર્ગ ચોક્કસ મળી શકે. આપણાં મનને શાંતિ અને આનંદ મળે તે માટે દરેક વ્યક્તિએ થોડુંક તો વાંચન કરવું જરૂરી છે. Books are my best Friends આ વાક્ય દર્શાવે છે કે સારા વ્યક્તિત્વ માટે પુસ્તકવાચન જરૂરી છે. આમ તો આપણું વાંચન જ આપણા જીવનનું પ્રતિબિંબ છે. આજના આ વિજ્ઞાનયુગમાં પુસ્તકોની મૈત્રી એ સર્વોત્તમ છે. સદીઓથી કહેવાતું અને લખાતું આવ્યું છે કે પુસ્તકો એ માનવીના શ્રેષ્ઠ મિત્રો છે. હંમેશાં કંઈક ને કંઈક સાડું આપે જ છે કદી કંઈ માગતાં નથી. આ મિત્ર તો આપણને આપશે આનંદ-તાજગી, જ્ઞાન અને જીવન જીવવાની સાચી સમજ. એ આપણને આપશે વિવિધ રસોની લ્હાણ. તે બનશે આપણો મિત્ર, માર્ગદર્શક ને ભોમિયો. પુસ્તકો આત્માનો ખોરાક છે. શરીરને ખોરાકની જરૂર છે એમ મન માટે વાંચન આવશ્યક છે. સફળતા માટે વાંચન કરવું ખૂબ જરૂરી છે. અહીં પુસ્તકિયા કીડા બનવાની વાત નથી પરંતુ જેમાં રસ પડે એવું કંઈક વાંચન રોજ કરવું એ કરિયર કે પ્રોફેશનને આગળ વધારવાનો ઉત્તમ

માર્ગ છે. વાંચન બ્રેન બુસ્ટર છે, બ્રેન ટોનિક છે. સાથે જ એ અલ્ઝાઈમર્સ સહિત ચિત્તભ્રમ જેવી વ્યાધિનું જોખમ પણ ઘટાડે છે. એટલું સાબિત કરતાં અનેક સંશોધન પણ થયાં છે.

વાંચનને સરળ શબ્દોમાં સમજીએ તો એ જોવાની, સાંભળવાની, સમજવાની, અનુભવવાની કોઈ એકને બીજી વાત સાથે જોડવાની- સંકલિત કરવાની, યાદ કરવાની, શીખવાની, તર્ક કરવાની, પરખ કરવાની, કલ્પના કરવાની, વિશ્લેષણ કરવાની, મનન કરવાની, ગ્રહણ કરવાની કુશળતા ખીલવવા માટે એક અતિ મદદરૂપ પ્રક્રિયા છે. આ રીતે વાંચન સમગ્ર દિમાગ માટેની એક ઉપયોગી કસરત છે, જેમાં મગજનાં બંને- ડાબા અને જમણાં ભાગનો ઉપયોગ થાય છે. બીજા શબ્દોમાં વાંચન એક ઓલટાઈમ ફેવરિટ લર્નિંગ ટૂલ છે. વાંચનથી આપણા શબ્દભંડોળમાં વધારો થાય છે, પ્રેરણા મેળવીએ છીએ, ટાઈમ સારી રીતે પસાર કરીએ છીએ. કંટાળો સો ગાઉ છેટો રહે છે. ભાષાની આપણી કુશળતા ઉત્તમ બને છે. આપણું, દિમાગ ‘શેતાનનું કારખાનું’ થતાં (નિંદા, કુથલી કરવાનું) અટકી જાય છે. માનવીને બાદ કરો તો પુસ્તક જેવી અદ્ભુત વસ્તુ દુનિયામાં બીજી એકેય નથી.

સાડું પુસ્તક માનવીનો મિત્ર જ નહીં પણ તત્ત્વચિંતક અને માર્ગદર્શક પણ બની શકે છે. ગાંધીજીને પણ પ્રેરણા આપી હોય તો તે રસ્કિનના ‘In to the last’ નામના પુસ્તકમાંથી. સત્યાગ્રહની પ્રેરણા તેમને આ પુસ્તકમાંથી જ મળી અને એ માર્ગ આગળ વધી ગાંધીજીએ ભારતમાતાને ગુલામીમાંથી મુક્તિ અપાવી. વળી ગીતા અને બાઈબલ જેવા ધર્મગ્રંથો પણ ભારતીય સંસ્કૃતિને ટકાવી રાખવામાં મહત્ત્વનો ભાગ ભજવે છે. સારાં પુસ્તકો જેવા કોઈ મિત્રો નથી. તેઓ આપણને સુખ-દુઃખમાં સાથ આપે છે. સમભાવપૂર્વક રહેવાની પ્રેરણા આપે છે. મહાપુરુષોના જીવનચરિત્રો વાંચવાથી આપણને મુશ્કેલીમાં સહિષ્ણુતા રાખવાની પ્રેરણા મળે છે. તો વાળી ગાંધીજીનું ‘સત્યના પ્રયોગો’ વાંચીએ તો નિખાલસતા અને સત્ય પર જીવન ટકાવવાની પ્રેરણા મળે છે. સ્વામી વિવેકાનંદનું પુસ્તક

સતત પ્રયત્નશીલ રહેવાની પ્રેરણા આપે છે. કાકાસાહેબના પ્રવાસવર્ણન અંગેનું પુસ્તક વાંચીએ તો આપણે જાતે જ જાણે વિશ્વનો પ્રવાસ ખેડતાં હોઈએ તેવું લાગે છે. કુદરત સાથે એકરૂપ બની જતાં હોઈએ તેવું લાગે છે. વિજ્ઞાન વિષયક પુસ્તકના વાંચનથી અવનવી શોધોની માહિતી મળે છે. અંધશ્રદ્ધા, વહેમ અને કુરિવાજોમાંથી બહાર લાવવા પણ આવાં જ્ઞાનસભર પુસ્તકો જ ભાગ ભજવે છે. પુસ્તકોથી સામાજિક સુધારણા થઈ શકે છે. તેનું ઉત્તમ ઉદાહરણ પ્રેમચંદજીના ગ્રંથો છે. તેમના ગ્રંથોએ સામાજિક દૂષણો દૂર કરવા લોકોને પ્રેર્યા હતા. સમાજને પડકારો ઝીલવાની તાકાત આપી છે. મર્યાદા પુરુષોત્તમ શ્રીરામ, શિવ, કૃષ્ણ, ઈસુ વગેરેના જીવનદર્શનમાંથી સત્ય-ધર્મ-ત્યાગ પરોપકારની ભાવના વગેરેની પ્રેરણા મળે છે. ભગવદગીતાએ અર્જુન શ્રીકૃષ્ણના સંવાદો દ્વારા કર્તવ્યનિષ્ઠાનું પથદર્શન કરાવ્યું છે. આ બધાં પુસ્તકો યુગો સુધી માર્ગદર્શન પ્રેરણા અર્પતા રહેશે. રામાયણ અને મહાભારત જેવાં ઉચ્ચ કોટિનાં પુસ્તકો વિશાળ

જનસમુદાયને સદીઓ સુધી દોરવણી આપી શકે છે. સારાં પુસ્તકો આપણી અનેક સમસ્યાઓનું સમાધાન કરી આપતાં હોય છે. ગાંધીજી કહેતા-” જ્યારે જ્યારે હું મૂંઝાતો ત્યારે દરેક વખતે મને ગીતાએ જ માર્ગ શોધી આપ્યો છે.” આજના વર્તમાન ટેકનિકલ યુગમાં પુસ્તકોનું મહત્ત્વ ઘટવા લાગ્યું છે. આજના ટીવી-વીડિયો અને કેબલના યુગમાં બાળકોને નિયમિત સારા વાંચનની ટેવ વાલીઓએ પાડવી જોઈએ- માતા-પિતા પુસ્તકનું મહત્ત્વ સમજે અને પોતાના બાળકોને વાંચનની પ્રેરણા આપે. માતા-પિતામાં એક એવી ઈચ્છા વ્યક્ત થવી જોઈએ કે પોતાનાં સંતાનને રાજમુગુટ કરતાં જ્ઞાનમુગુટ પહેરાવે. અમેરિકાના અર્નેસ્ટ હેમિંગ્વે શરૂઆતમાં એક ખટારાના ડ્રાઈવર હતા. પુસ્તકો જોડેનો પ્રેમ એમને ઊંચે લઈ આવ્યો. અખો, પ્રેમાનંદ, કબીર, દલપતરામ, મીરાંબાઈ એ બધાં કોઈ યુનિવર્સિટીમાં ભણવાં ગયાં નહોતાં છતાં આજે એકવીસમી સદીના બાળકોને એમની કૃતિ ભણાવાય છે.

તમે કેવાં પુસ્તકો વાંચો છો? તે ઉપરથી તમારા વ્યક્તિત્વનો ખ્યાલ આવી શકે છે. પુસ્તકોની પસંદગી પણ એક કલા છે. ઉત્તમ પુસ્તકોના વાંચનથી જીવનઘડતર થાય છે તો અશ્લીલ પુસ્તકોના વાંચનથી માનસિક વિકૃતિઓ આવે છે, આમ સારા ઉત્તમ પુસ્તકોનું એટલું જ મહત્ત્વ છે.

તો વાચકમિત્રો! યાદો આપણે પણ આવા જીવન ઘડતરનાં ઉત્તમ પુસ્તકો સાથે મૈત્રી કરીએ. તેમને આપણાં જીવનમાં સ્થાન આપી તેની પાસેથી વિશ્વ પુસ્તક દિને યોગ્ય સંસ્કાર અને માર્ગદર્શન મેળવીએ. પુસ્તકો આધુનિક માનવીને આનંદ અને દુનિયાથી માહિતગાર કરે છે. પુસ્તકની પ્રશસ્તિ કરીએ એટલી ઓછી. માણસને એની એવી મહોબ્બત છે કે, પુસ્તકની સાથે તે હસે છે, રોએ છે, ઉદાસ થઈ જાય છે. આનંદ પામે છે. પુસ્તકની હાજરીમાં પોતાની જાત સાથે વાતો કરવા લાગે છે.

પુસ્તક માનવીને માટે દિલોજાન દોસ્ત છે. પુસ્તક એક વિસ્મયકારક વસ્તુ છે તેને ભૌતિક શરીર હોય છે અને તેને આત્મા પણ હોય છે. વિચારો, લાગણીઓ, ધબકાર, જ્ઞાન, માહિતી, કંઈ કેટલુંય સંયોજિત થઈને તેમાંથી પુસ્તક બને છે. તેની સાથે તમે વાતો કરી શકો છો. સફર કરી શકો છો. પુસ્તક એક જાદુઈ દીવો છે. દીવાની પાસે એકલા બેઠા હોઈએ અને સાથે પુસ્તક હોય એના જેવો આનંદ દુનિયામાં એકેય નથી. વિશ્વપુસ્તક દિને યાદ રાખો પુસ્તકોની મૈત્રી કરવાનું. જે વાંચે તે રહે જીવંત. વિશ્વ પુસ્તક દિનની ખૂબ ખૂબ શુભેચ્છા.

સુવર્ણરજ
રે! કરૂણતા...!!!
આપણાં ગ્રંથાલયો...
જ્યાં સંદર્ભ ગ્રંથો સેડે છે....
કાવ્યગ્રંથો કલ્પાંત કરે છે...
ધર્મનાં પુસ્તકો ડૂસકે ડૂસકે રેડે છે....
ફિલ્મી સરપેન્સ મેગેઝિન હસે છે અને
નવલકથાઓ નાચે છે....

- સંકલિત